

Historie průzkumů minerálních vod u Číhané

Jaromír Bartoš, Městské muzeum Mariánské Lázně

Kyselky v okolí Číhané byly již v roce 1837 řazeny mezi nejvýznamnější minerálky v okolí. V roce 1928 se začaly díky své vydatnosti testovat možnosti jejich převodu do nedalekých lázní.

Kyselky vyvěrající v údolí Lučního potoka pod Číhanou a Babicemi byly místními obyvateli využívány již v dávných časech. Nejstarší známý zápis je z roku 1609 v rukopise uloženém v archivu Kláštera premonstrátů Teplá, ve kterém jsou zmiňovány dvě kyselky „u Číhané pod vsí“. Kyselky zmiňuje později většina autorů zpracovávajících topografii regionu. Dr. Karel Heidler, věhlasný mariánskolázeňský lékař, řadil již v roce 1837 číhanské prameny spolu s Novoveskou kyselkou k nejvýznamnějším minerálním vodám v širokém okolí! (Heidler 1837).

Poprvé byly analyzovány, spolu s mnoha dalšími kyselkami z okolí, Dr. A. Dietlem, pracovníkem Městského balneologického a hygienického institutu v Mariánských Lázních a výsledky zveřejněny v roce 1909 (Dietl 1909). Kyselky bez bližší lokalizace rozdělil do skupin podle obsahu minerálních látek, kdy mezi prosté železité kyselky jsou zařazeny: Schottova, Číhaná I (Obecní), Číhaná V (vývěr v blízkosti Obecní), u zemních železitých

Vývěr kyselky Moorstichquelle. Foto Jaromír Bartoš

kyselkek jsou zařazeny: Číhaná II (kopaná jámka bez jména u Brodlera), Číhaná III (Brodler) a pramen Číhaná IV (Pazderská) je řazen k alkalicko-salinickým železitým kyselkám.

Český název	Německý název	Číslování 1911	Číslování 1928
Obecní kyselka	G 'stauda säuerling	Číhaná I	Ia
Jámka u Obecní kyselky	–	Číhaná V	Ib
Jámka u Brodlera	–	Číhaná II	VIa
Brodler	Brodler	Číhaná III	VIb
Pazderská kyselka	Leinschlagmühlsäuerling	Číhaná IV	VIc
Schottova kyselka	Schottensäuerling	Babice I	IIa
Slatinná kyselka	Moorstichsäuerling	Babice II	IIIa–b

Studna č. I – Brodler při zkouškách v roce 1911. Foto Jiří Milota

Podrobně jsou kyselky popsány v roce 1911, ve vědecké zprávě, jejíž autor byl Dr. Karl Zörkendörfer, vedoucí téhož ústavu, který se zabýval využitím číhanských kyselek a rašeliniště k léčebným účelům (Zörkendörfer 1911). V této práci již popisuje deset kyselek a uvádí, že kromě nich vyvěralo v lokách kyselek více, ty ovšem sedláci zasypali kvůli tomu, že znehodnocovaly louky svým okrovým zbarvením. Příkladem může být kyselka popisovaná jako Číhaná VI, která dle popisu snad ležela v malém rašeliništi na pravé straně Lučního potoka nad silnicí. Vrtem byl tehdy zjištěn obsah $2483 \text{ mg CO}_2/\text{l}$ a konstatováno, že díky „nepříznivým místním poměrům bude její odkrytí těžko možné“. Tato kyselka se již v dalších popisech nezmiňuje.

Obecní pramen (Číhaná I – $2641 \text{ mg CO}_2/\text{l}$) popisuje jako primitivně, ale dobře zachycený, s oblibou využívaný místními. Vedlejší kyselka (Číhaná V – $1690 \text{ mg CO}_2/\text{l}$) je bez jímání a odtok neměřitelný. Pod Obecní kyselkou a soutokem Lučního potoka s levým přítokem od Číhané začíná rozsáhlé rašeliniště, které končí až u bývalé Pazderny (Leinschlagmühle).

Mapa rozmístění průzkumných vrtů z roku 1928.

Přibližně ve středu rašeliniště vyvěrala Schottova kyselka (Babice I – 3505 mg CO₂/l), nejvýznamnější v celém území, která byla v té době zachycena v kameninové skruži. Rašeliniště bylo minerálními vodami doslova prostoupeno. Dříve zde vystupovaly i další kyselky, které však byl překážkou při sečení luk a majitelé je zasypali. Na jakémkoliv místě rašeliniště se dá přesto narazit na minerální vodu a jako příklad uvádí, že při průzkumech mocnosti rašeliniště vytryskla kyselka (Babice II – 2638 mg CO₂/l) pojmenovaná jako Moorstichquelle. Používám u této kyselky dále překladu Slatinná, aby nedocházelo k záměně s Rašeliništním, dnes Balbínovým pramenem. Doslovný překlad by pak byl asi příliš krkolomný.

Tři další kyselky (Číhaná II – 2940 mg CO₂/l, III – 2852 mg CO₂/l, IV – 2306 mg CO₂/l) vyvěraly na levé straně Lučního potoka u spodního kraje rašeliniště. První dvě nebyly zachyceny, a vyvěraly v kopaných jímkách, Číhaná IV (Pazderská) byla zachycena v kameninové skruži. Kyselka Číhaná III se od ostatních odlišovala tím, že oxid uhličitý vlnivě vystupoval ve velkých bublinách a díky tomu dostala název Brodler (louda, lajdák).

Poslední dvě kyselky (Babice III – 2339 mg CO₂/l, Babice IV – 1452 mg CO₂/l) popisuje o něco níže pod mlýnem v příkré sestupujícím žlebu, který se z pravé strany připojuje k údolí Lučního potoka. Obě dvě nebyly zachyceny a nevykazovaly žádný měřitelný odtok, zvláště kyselka Babice IV jevila silné ředění povrchovou vodou a při dalších výzkumech jim nebyla nadále věnována pozornost. Dle popisu by se mohlo jednat o tzv. Babické vývěry v údolíčku poblíž statku u nádraží Poutnov.

Další výzkumy v pozdějších letech již probíhaly na pozemcích, které zakoupilo město Mariánské Lázně a soustředily se na zjištění celkové vydatnosti minerálních vod a možnosti jejich dopravy do Mariánských Lázní. V roce 1928 byly v rámci nových průzkumů navrženy a ověřeny další vývěry kyselky, přičemž se staré číslování ukázalo jako nedostatečné. Nově byly kyselky sloučeny do skupin I–VI podle polohy a složení a označeny číslem skupiny a malým písmenem. Rozložení průzkumných vrtů ukazuje mapka.

Ve své práci Zörkendörfer (1928) konstatuje, že pět pramenů, u nichž byla měřena vydatnost, dává celkem 77,6 l/min, což znamená 110 m³ za den. Toto množství

*Pazderská kyselka (VI)
a mlýn na snímku okolo roku 1920.*

umožňuje podávat přibližně 350 koupelí, zásobovat jedny lázně s 50 kabinami v šestihodinovém provozu a upozorňuje, že při správném jímání všech kyselky se toto množství samozřejmě zvýší. S tímto optimistickým výhledem se ve stejném roce začalo s technickými zkouškami čerpání a testování převodu minerálních vod do nedalekých lázní. *Pokračování příště.*

Literatura:

Heidler K. (1873): Naturhistorische Darstellung des Kurortes Marienbad. – Praha.

Dietl A. (1909): Untersuchung von Mineralquellen aus der Umgebung Marienbads. – Jubiläums-Festschrift des Marienbader Ärztevereins 1808–1908. Praha.

Zörkendörfer K. (1911): Das neu erschlossene Mineralquellen- und Moorgebiet der Stadt Marienbad. – Balneologischen Zeitung, 1911, roč. XXII., č. 14.

Zörkendörfer K. (1928): Das unerschlossene Mineralquellen- und Moorgebiet der Stadt Marienbad. – Marienbader Kur- und Fremdeanzeiger, 1928, 17–18: 195–196, 19: 218–220, 20: 230–231.